

Till
Socialtjänstnämnden

Socialtjänstens åtgärder för unga som begår brott

Svar på skrivelse från Ann-Katrin Åslund (fp) och Abit Dundar (fp)

(1 bilaga)

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Dag Helin

/Peter Carlsten

Sammanfattning

Bakgrunden till detta tjänsteutlåtande är skrivelse till socialtjänstnämnden från Ann-Katrin Åslund (fp) och Abit Dundar (fp). I skrivelsen påpekas att en del av de ungdomar som begår mindre brott senare fastnar i en kriminell livsstil. Därför måste samhället reagera snabbt och tillräckligt kraftfullt även vid mindre förseelser. I skrivelsen uppdras förvaltningen redogöra för 1) hur lång tid det i dag tar för socialtjänsten att ta kontakt med brottsanmälda ungdomar och deras föräldrar, 2) om det förekommer att ingen kontakt tas trots att en anmälan har kommit in, 3) hur samverkan mellan polis och socialtjänst ser ut i stadsdelarna.

För att få en sammanhållen bild av praxisen och situationen i arbetet med unga lagöverträdare i stadsdelsområdena har socialtjänstens ungdomsgrupper och samtliga närpolisområden kontaktats med frågor om rutinerna vid handläggningen och samverkan.

Enligt uppgifter från ungdomsgrupperna varierar tiden från ett polisingripande till att socialtjänsten tar kontakt avsevärt. Det vanligaste, om det inte handlar om ett allvarligt brott, är 2-3 veckor efter att anmälan har kommit in.

Några stadsdelsförvaltningar anmäler att det vid mindre brott förekommer att de inte tar kontakt med anmälda ungdomar. De flesta skickar dock åtminstone ett brev med erbjudande om ett samtal. Ett fåtal stadsdelsförvaltningar har ambitionen att kalla alla anmälda ungdomar till ett samtal.

De flesta stadsdelsförvaltningar anmäler att samverkan med polisen har utvecklats betydligt de senaste åren och att den fungerar tillfredställande. Samarbete förekommer både i individärenden och i övergripande frågor genom regelbundna möten. Några anmäler dock att de inte har något praktiskt samarbete.

Även de tillfrågade polis enheterna anmäler att samarbetet med socialtjänsten i dag allmänt sett fungerar bra och att de inte ser några stora hinder med att utveckla det vidare.

En del polis enheter uttrycker missnöje med att det ofta är svårt att få socialtjänsten att komma och närvara vid förhör med ungdomar även om de blir informerade i god tid i förväg.

Sammanfattningsvis kan konstateras är den reaktion som ungdomar får efter att de blivit anmälda för brott och hur lång tid det tar i viss mån är beroende av vilket stadsdelsområde de bor i.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom Preventionscentrum Stockholm – Precens, socialtjänstförvaltningens enhet för drog- och brottsprevention.

Bakgrund

Socialtjänstnämnden har åt förvaltningen uppdragit att utreda socialtjänstens åtgärder för unga som begår brott. För att få en samlad bild av de insatser som i dag sker från socialtjänstens sida är uppdraget att utreda följande tre frågor.

1. *Hur lång tid det i dag tar från att polisen gripit en minderårig person misstänkt för brott, till dess att socialtjänsten i stadsdelarna kontaktar personen och hans eller hennes föräldrar.*
2. *Redogörelse om det finns polisingripanden som inte leder till några åtgärder inom socialtjänsten, och vilken typ av brott det i så fall rör sig om.*
3. *Hur samverkan mellan polis och socialtjänst ser ut i stadsdelarna i dag när det gäller unga lagöverträdare.*

Bakgrunden till uppdraget är skrivelse från Ann-Katrin Åslund (fp) och Abit Dundar (fp) 2005-02-16. I skrivelsen anges att vaneförbrytare oftast har börjat sin karriär som unga, fortsatt sin brottslighet och fastnat i ett kriminellt liv. Unga människors kriminalitet måste ses som ett misslyckande för samhället och hårdast drabbas ungdomarna själva. Därför är det viktigt att samhället i ett tidigt skede agerar kraftfullt även vid mindre brott. I skrivelsen påpekas att det i dag ofta tar alltför lång tid innan den första förseelsen uppmärksammas. Även samarbetet mellan polis och socialtjänst bör blir bättre för att snabbt kunna agera gentemot unga lagöverträdare.

För att göra det möjligt att få en bild av praxisen och situationen i stadsdelarna har samtliga stadsdelsförvaltningars ungdomsgrupper blivit tillfrågade om rutinerna vid handläggningen av ungdomsärenden samt om samverkan med polisen. För att även få polisens bild av samarbetet har samtliga närpolisområden och polisens ungdomsgrupper i Stockholm blivit tillfrågade om deras syn på samarbetet.

Tid från polisingripande till åtgärd hos socialtjänsten

Det är svårt att ange exakt hur lång tid det tar i dag från polisingripande till att socialtjänsten i en stadsdel får kontakt med den unge och hans eller hennes föräldrar. Tiden varierar stort mellan olika stadsdelsområden och även inom samma stadsdelsförvaltning beroende på arbetsbelastningen. Om den unge är gripen eller anhållen för ett allvarligt brott blir socialtjänsten i stadsdelsförvaltningen underrättad snarast möjligt antingen genom socialjouren, ungdomsjouren i polishuset eller polisen direkt och kan vidta nödvändiga åtgärder. I övriga fall kan tiden variera från i bästa fall ett par dagar till flera månader. En stadsdelsförvaltning uppger att de genom att det finns ett mycket välfungerande samarbete med närpolisen och alltid två socialsekreterare som har jourberedskap kan vidta åtgärder omedelbart eller inom två timmar. Nästan alla stadsdelsförvaltningar uppger dock att det är svårt att bemöta målen i Stockholms stads riktlinjer för handläggning av barn- och ungdomsärenden, som förutsätter kontakt inom en vecka.

Vanligt är att kontakt tas inom 1-3 veckor efter att anmälan har kommit in. Beroende på arbetsbelastning kan det i vissa stadsdelsområden dock ibland ta avsevärt längre tid, upp till 8 veckor. En stadsdelsförvaltning uppgav att de hade ett antal anmälningar om mindre brott som var 3-4 månader gamla men som man på grund av resursbrist inte hunnit åtgärda.

Främsta orsakerna varför det ofta tar lång tid för socialtjänsten att få kontakt är att det ofta tar lång tid innan polisanmälningarna kommer in samt att det hela tiden råder resursbrist, varför prioriteringar måste ske. Ungdomar som är anmälda för mindre brott är i regel inte prioriterade ärenden.

Polisingripanden som inte leder till åtgärd inom socialtjänsten

De flesta ungdomsgrupper uppger att ambitionen är att alltid efter en inkommen anmälan åtminstone skicka ett brev till föräldrarna med information om att anmälan har kommit in och med *erbjudande om ett samtal*.

En mindre del av stadsdelsförvaltningarna uppger att ambitionen är att träffa *samtliga* anmälda ungdomar tillsammans med föräldrarna, varför en *kallelse* skickas så snart det är möjligt. Några stadsdelsförvaltningar uppger att praxisen är att *kalla* de som är under 15 år och de 15-17-åringar som är anmälda för grövre brott eller för upprepade brott. De övriga får ett brev med *erbjudande om samtal*. Det är dock långtifrån alla familjer som hör av sig. Några ringer och uppger att de diskuterat det inträffade inom familjen och anser att det räcker. Några stadsdelsförvaltningar uppger att det förekommer att en del anmälningar, främst om mindre brott (t.ex. snatterier, missbruk av urkund) inte föranleder någon åtgärd.

Samverkan mellan polis och socialtjänst

Både socialtjänstlagen, polislagen och LuL (Lag med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare) innehåller bestämmelser som berör samverkan mellan socialtjänst och polis:

”Socialnämnden skall i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs...” (SoL 5 kap 1a §)

”Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom ...är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd...” (SoL 14 kap 1 §)

”...Särskilt åligger det polisen att fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underrätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem.” (Polislag 3 §)

”Om någon som inte fyllt arton år är skäligen misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa, skall socialnämnden genast underrättas.” (LuL 6 §)

”Vid förhör med den som inte fyllt arton år och som är misstänkt för ett brott på vilket fängelse kan följa skall företrädare för socialtjänsten närvara om det är möjligt och det kan ske utan men för utredningen.” (LuL 7 §)

Vid en seminarieserie om ungdomskriminaliteten, ”Ungdomar i riskzon” riktad till personal vid stadsdelsförvaltningarna och närpolisen i Stockholm som socialtjänstförvaltningen arrangerade hösten 2001, var behovet av bättre lokal

samverkan mellan olika myndigheter, främst polisen och socialtjänsten en av de frågor som väckte mest diskussion. Det framkom tydligt att något närmare samarbete inte var vanligt förekommande och att de samarbetsformer som fanns ofta upplevdes som bristfälliga. Det fanns brister i kunskaper om varandras arbete och lagstiftning, men även ett stort intresse av att utveckla samarbetet. Effektivare informationsutbyte, större närhet, gemensamma riktlinjer och utbildningar efterlystes.

I dag uppger de flesta stadsdelsområden att deras samverkan med polis har utvecklats betydligt de senaste åren. Samverkan förekommer i stor utsträckning och i olika former både i individärenden och i övergripande frågor genom regelbundna möten. Ett fåtal stadsdelsförvaltningar konstaterar dock att de i dag av olika skäl inte har något samarbete. Som orsaker anges bl.a. resursbrist och att det efter polisens omorganisationer är geografiskt långt avstånd till närmaste närpolis (Söderort). Som ett praktiskt exempel på samverksformer som vuxit fram kan nämnas att när socialtjänsten har ”konsekvensamtal” med ungdomar under 15 år som anmälts för första gången sker det tillsammans med någon från närpolisen (fyra stadsdelsområden). Ett antal andra stadsdelsområden har ambitioner att starta liknande samverkan med sina närpoliser. Ett annat exempel på konkret samarbete är att stadsdelsförvaltningarna Rinkeby och Spånga-Tensta har en socialsekreterare hos närpolisen en eftermiddag i veckan bl.a. för att närvara vid förhören.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning har sedan flera år haft en socialsekreterare permanent placerad hos närpolisen Globen för att i direkt samverkan med polisen arbeta med brottsmisstänkta ungdomar i stadsdelsområdet.

Nästan alla av de tillfrågade polisenheterna anser att samarbetet med socialtjänsten i dag allmänt sett fungerar relativt bra och att de inte ser några stora hinder med att utveckla det vidare. Situationen ser dock olika ut i olika stadsdelsområden. Cirka hälften av närpolisområdena uppger att socialtjänsten ofta är närvarande när förhör hålls med en minderårig. De andra uppger att det sker relativt sällan trots att socialtjänsten informeras i god tid. Några av de närpolisområden som har flera stadsdelsförvaltningar inom sitt område påpekar att de upplever skillnader i deras inställning till sekretess, prioritering och samverkan inom det preventiva arbetet med barn och ungdomar. När det gäller sekretess påpekar några polisenheter att problemen i själva verket kan bero osäkerhet hos socialtjänstens personal om lagens innehåll.

De hinder som enligt polisen finns för att kunna utveckla samverkan vidare berör i första hand resurs- och organisationsfrågor. Hög personalomsättning kan orsaka problem eftersom kontakterna ofta är personbundna.

Nästan alla närpolisområden uppger att de har regelbundna möten (oftast en gång i månaden, annars ”vid behov”) med socialtjänsten, i vissa fall även med skolan i ungdomsfrågor. En polisenhet anmäler dock att de tidigare haft samverkan med

socialtjänsten i sitt område genom gemensamma möten men eftersom dessa inte gav något utbyte – utan endast upplevdes tidskrävande – upphörde samverkan.

Utöver den samverkan som stadsdelsförvaltningarna själva har med polisen finns även ett flertal *stadsövergripande verksamheter* – tillhörande socialtjänstförvaltningens olika enheter – som har ett väl uppbyggt samarbete med polisen och som i vissa fall även lokalmässigt är placerade hos polismyndigheten. Dessa verksamheter har de senaste åren utvecklats kontinuerligt. Med Citypolisens ungdomsrotel har socialtjänsten i Stockholm haft ett väletablerat samarbete sedan år 1984. I dag finns sammanlagt fem socialarbetare med ungdomar som målgrupp placerade hos ungdomsroteln i polishuset på Kungsholmen. Ansvarsområdena är unga lagöverträdare, brottsofferstöd (Stödcentrum för unga brottsoffer) och medling. Ytterligare två socialsekreterare från vuxenuppsökarenheten, med vuxna missbrukare på Kronobergshäktet som målgrupp, är placerade vid roteln.

Ungdomsroteln utreder de flesta brott som begås i Stockholms innerstad av ungdomar under 18 år. Två av socialarbetarna (ungdomsjouren inom Maria ungdomsenhet) har dessa ungdomar som målgrupp. I arbetsuppgifterna ingår bland annat närvaro vid förhören enligt bestämmelserna i LuL samt att efter förhöret genom ett samtal med den unge och föräldrarna göra bedömning om den unges eventuella fortsatta behov av insatser inom socialtjänsten. Informationen därav vidarebefordras omedelbart till berörd stadsdelsförvaltning eller kommun. Syftet är att vid behov få till stånd ett snabbt ingripande från socialtjänstens sida oavsett var den unge bor. Fördelen med förfarandet är också att det avlastar socialtjänsten i stadsdelsområdena. År 2004 närvarade gruppen vid sammanlagt 175 förhör. Det bör dock konstateras att förhören i många fall – på grund av polisens stora arbetsbelastning – hålls först några veckor efter brottet. Till andra arbetsuppgifter hör bland annat socialkurativt arbete med ungdomar under 20 år som sitter häktade på Kronobergshäktet och att vidarebefordra polisanmälningar till stadsdelsförvaltningar. Även ungdomsjourens uppsökarverksamhet i City har en nära samverkan med de polisenheter som är verksamma i City.

Maria ungdomsenhet samarbetar sedan augusti 2004 med Länskriminalpolisens ungdomssektion när det gäller unga personer under 25 år som har gripits för narkotikabrott (Mumin-projekt). På Maria ungdomsenhet har en provisorisk polisstation inrättats. Syftet med projektet är att snabbt kunna erbjuda för narkotikabrott gripna ungdomar möjlighet till behandling. Även Beroendecentrum inom landstinget och Mobilisering mot narkotika medverkar i projektet.

Brottsofferstöd inom verksamheten *Stödcentrum för unga brottsoffer* har de senaste åren utvidgats snabbt till att i dag omfatta praktiskt taget hela staden. I dag finns ett stödcentrum – utöver hos citypolisen – även vid närpolisstationerna Vällingby, Rinkeby, Skärholmen och snart även i Farsta och Globen. I Västra söderort finns även medlingsverksamhet vid ungdomsbrott.

Även socialjouren har i ett välfungerande samarbete med polisen när minderåriga har blivit gripna för brott. Under 2004 var socialtjänstens personal närvarande vid sammanlagt 177 förhör med minderåriga. Förhören hölls både hos citypolisen, västerortpolisen och söderortspolisen och skedde i första hand på kvällar och nätter. På grund av att personalresurserna inte räcker till att närvara vid samtliga förhör som polisen ringer om prioriteras generellt sett grövre brott och yngre ungdomar. Efter förhöret har personalen samtal med den unge, föräldrarna kontaktas och avrapportering sker till berörd stadsdelsförvaltning nästkommande vardag.